

AlcM, que la dóna a més a Vinaròs].¹² *Oratjós*, -osa [c. 1820: «No t'alsas dematinet / Perqu'el temps és revoltós / Y no't convé gens el fret, / Tant si's bo com *oratjós* / Vés prevengut de barret» (Josep Togueros, en JMBover, *BiEBal*. II, p. 442, IV.4.4); altres exemples de TLlorente i JRuyra en *AlcM*]. Cf. *EIXERIT* (*eixeribit*, *eixorit*) article on es tracten qüestions relacionades amb la família d'AURA.

¹ És el text del ms. de 1343 de Poblet; l'ed. de Col. Pop. Barc., I, 86, n. 2, prefereix la lliçó de l'ed. 10 de 1557 que hi duu «errats». — ² Fou usat entre molts altres per MVayreda: «[ell] sense tombar el cap, s'enfilà llisera amunt, gesticulant com un *orat*» (*Punyat*, 4.^{rt} ed., p. 119) i Coromines en *Silèni*, cap. 16, p. 208. — ³ Tenim notícies del seu ús en l'extrem occidental nord, a Açañui (Llitera); un exemplar dels anys seixanta del full trimestral de la Parròquia d'aquest poble duia, en la relació d'una anècdota recollida allí, la frase: «Y ells tan *horaz!* Se la cargarán» (notem que la final -ts allí es fa θ amb valor de la z castellana). — ⁴ A la vista de l'oc. ant. *auriu* «fou», oc. mod. *auriu* «peureux, ombra-geux» (dit de les bèsties) i *aurivèl* (-eu) «étourdi, folâtre, tête légère» (Mistral), potser sigui d'un occitanisme *auriu* del temps de la Conquesta (amb ²⁵ *-iu > -ivol* com *ombriu > ombrivol*), o potser un mossarabisme eivissenc *aurivo* catalanitzat en *orivol*. — ⁵ Veg. també la nota de GColon en *Encicl. Ling. Hisp.* II (Madrid 1967), 225-26. — ⁶ Però és possible que n'hagi restat algun rastre: Griera en el seu vocabulari dels noms dels vents (*BDC* II, 86) inclou *ora* 'ventet suau, fresc i placèvol, de manera que no fa fred ni calor ni amoïna', i 'temperatura suau i apacible sense fred ni calor, tant a l'estiu com a l'hivern' amb la frase «Fa una bona *ora*», localitzant-la a la Selva del Camp i Caça de la Selva, i hi creu veure un reflex modern del llatí AURA; a base d'aquest article de Griera sembla haver-se format el del *DFa*. *ora* 'ventet suau; temps suau i tranquil'. JCoromines (*DECH* IV, 566b18ss.) nota haver registrat *fa bon' bora* a Benassal i a Vistabella del Maestr. i a més reporta que Carles Salvador, que havia residit llarg temps a Benassal, en la seva *Ortografia val.*, p. 61, posa la frase: «Després de granisar s'asserena l'*bora*». Com que el sentit hi és clarament 'temps' i no hi ha la idea de 'vent' i a més perquè la mateixa accepció es podia desenvolupar d'HORA, el mestre s'hi mostra escèptic, però no descartava la possibilitat del tot. — ⁷ Notem a més aquest exemple del *Receptari* de Micer Johan (a. 1466): «Recepta per a purgar-se de còlera: --- fes-ne una quiqueta (=coqueta de prunes) e met-hi un poquet de gíngebre molt; --- calfa-la al foc empro sia primerament *exorat* lo pacient III o IIII dies ans que prengua la porga» (*BABL* VII, 421), on el sentit d'*exorat* sembla ser 'alleugerit (el malalt)', després de l'atac inicial de vòmits i diarrea de còlera. — ⁸ D'altra banda, *eixorejar* 'espavilar, deixondir' que dóna Mestre Noè en el seu vocab. de Tort. (*BDC* III, 10, s. v. *aixorejà*) i que *AlcM* (s. v. *aix-*) ilustra amb

els següents exemples, «Esta figuera, que estava tan atarantada, ja *s'aixoreja*», «*T'aixorejaré* a punta-peus» i amb el següent passatge de Moreira, *Folk. Tort.*, 254, «Les capdaneseres de les gresques --- anaven *aixorejant* als ensopits». — ⁹ JCoromines va anotar 1962 a Serra de la Calderona (Camp de Llíria) «Hui fa mal *oraçe*» ('fa mal dia, plou i venteja'), i a Polinyà de Xúquer «--- estagué tot l'hivern i quan vingué el bon *oraçe* ---», i al Perelló de l'Albuf. «aixaloc és entre llevant i vent de fora quan és bon *oratge*». El mot té gran vitalitat en els parlars xurros en el sentit de 'temps': VLLatas (s. v. *orage*, pron. amb x cast.) el registra a tota la comarca del Villar del Arzobispo i jo vaig sentir-lo a tota la zona d'Ènguera-Canal de Navarrés (1965): *el buen orage* 'el bon temps' (Éng.), «Haze buen (o mal) *orage*» i la loc. *estar alguno de mal orage* «estar rabioso, nervioso» (Anna). — ¹⁰ Fou usat per Coromines en sentit figurat de 'tempestat, forta pertorbació': «quan repasso en la memòria del llibre del record del captiveri, després de l'*oratge* psíquic que acabo de referir, veig que ---» (*Presons Imag.*, O. C., 869a40). — ¹¹ Notem a més en Camps i Mercadal, *Folk. Men.* (II, p. 50) *tallar s'oratge* sembla significar 'fugir': «S'ajudant se retirjà: amb un arrap va treure paya an els bous, i espedí a *tayar s'oratge*». — ¹³ *AlcM* inclou a més el dim. *oratget* 'oratge fi' i 'embat, marinada' (Val.); *oratgi* 'aire fi i fred' (Mall.), *oratjolina* 'vent molt suau i lleuger que bufa en la nit des de la terra cap al mar' (Mall.).

Oratge, *oratgell*, *oratget*, *oratgi*, *oratjol*, *oratjolina*, *oratjós*, V. *ora* (ORAT) *Oratori*, *oratòria*, *oratòriament*, V. *orar*

ORB, -A, 'privat de la vista, cec', comú amb oc. *orp*, fr. ant. *orbe*, it. *orbo*, rom. *orb*, provinent del llatí *ORBUS* 'privat (de fills, de pares)', 'orfe', 'cec'.¹ □ 1.^a doc.: S. XIII.

Ben freqüent en el llenguatge antic, però havent-hi hagut, des d'un principi, concurrència amb *cec*, gradualment començà a perdre la seva vitalitat: Llull «un home *orp* havia un fill qui'l menava per les portes, acabtán» (*Blanq.*, *NCL*. I, 280.15), «(un) hom *orb* --- dix a son vehí --- que pus *orp* era ell en ço que no entenia, que lo *orp* en ço que no vesia» (*Merav.* II, 71); «jutge sens saber és en axí com l'ome *orb* que va per tenebres» (*Doctr. Puer.*, p. 134); *VidesR*, P191r1 (però també *cec* en P191r2); 1371, JMarch, 1073; c. 1398, Aversó, 1341; Eiximenis: «E anant per son camí, viu de luny venir x *orbs* mendicant per lo camí. --- E can los *cechs* foren a l'hostal ---» (*Terç* III, 283.16-30); BMetge (*Somni*, *NCL.*, 116.9); apareix molt sovint en *EximplisM*: «que si el dit fill seu dins deu anys veyá lo sol e la luna, que tantost seria *orp* dels uylls» (I, 133; també en p. 317 i 318; II, 258). En els autors del S. xv escasseja: no se'n troben exemples en els *Sermons* de StVicentF, però sí en la *Quar.*: «hun bell miracle que feu Jhesu Xrist illuminant hun hom *orb*, e era nat *cech*, e havia bé xxx anys, e no